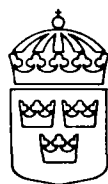

Utrikesutskottets betänkande

1985/86:17

om godkännande av ett ramavtal om vetenskapligt och tekniskt samarbete mellan Sverige och de Europeiska gemenskaperna (prop. 1985/86:89),
m. m.

UU
1985/86:17

Propositionen

I proposition 1985/86:89 föreslås att riksdagen godkänner ett ramavtal mellan Sverige och de Europeiska gemenskaperna (EG) om vetenskapligt och tekniskt samarbete. Avtalet syftar till att skapa en bas för utvecklingen av dylikt samarbete mellan Sverige och EG inom områden av gemensamt intresse.

Sverige deltar redan i dag i det europeiska forskningssamarbetet i olika former via bl. a. samarbetet inom vetenskaplig och teknisk forskning (COST), den europeiska rymdorganisationen (ESA), den europeiska kärnforskningsinstitutionen (CERN), den europeiska organisationen för rymdforskning (ESRO) och det europeiska laboratoriet för molekylärbiologi (EMBL). Sverige är också anslutet till EG:s fusionsforskningsprogram genom samarbetsavtal med Euratom. Därtill har Sverige ingått ett antal bilaterala forskningsavtal med EG, bl. a. på hälso- och sjukvårdsområdet, samt beträffande miljövärd, avfallsåtervinning och träforskning.

Det nu föreliggande avtalet skall utgöra en ram för forskningssamarbetet utan att formerna för samverkan binds. Enligt förslaget skall separata överenskommelser träffas när sådan samverkan blir aktuell. Detta innebär i praktiken att samarbetet genomförs så, att ett eller flera svenska organ genom kontrakt eller avtal knyts till EG-programmen, delar av programmen eller genom EG-anknytning till motsvarande svenska projekt. I sådana kontrakt avses de närmare formerna för samarbetet regleras. En gemensam forskningskommitté Sverige-EG skall tillsättas för att fastställa lämpliga samarbetsområden. Kommittén skall mötas minst en gång om året.

Med tillkomsten av ett ramavtal ges ökade möjligheter för Sverige att på ett tidigt stadium få insyn i det omfattande forsknings- och utvecklingsarbete som bedrivs inom EG. Samtidigt innebär avtalet en bevarad självständighet i det svenska forskningsarbetet. Det tillgodoser krav på bibehållen svensk handlingsfrihet vad gäller såväl forskningens innehåll som det framtida samarbetet.

Deltagande företags och institutioners intressen kommer att vara avgörande för omfattningen och inriktningen av forskningssamarbetet med EG. Regeringen förutsätter dock att EG:s forskningsprogram till stora delar kommer att omfatta verksamhet inom sådana områden som är prioriterade också inom svensk forsknings- och utvecklingsverksamhet.

I anslutning till propositionen har väckts motionerna 302 och 303. Förutom dessa behandlar utskottet i betänkandet även motionerna 1985/86:U503 om Sveriges förbindelser med EG och U524 om ökat samarbete med den europeiska gemenskapen.

I motion 1985/86:302 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen med bifall till proposition 1985/86:89 som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts dels om neutralitetspolitiska förbehåll i samarbetet med EG-länderna, dels om önskvärldheten av ökat samarbete med de socialistiska länderna i Europa.

I motion 1985/86:303 av Olof Johansson m. fl. (c) hemställs

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om prioritering av insatser för ett utvecklat vetenskapligt och industriellt internationellt forskningssamarbete,
2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om Sveriges framtida deltagande i det internationella samarbetet på atomenergiområdet.

I motion 1985/86:U503 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om Sveriges förbindelser med den Europeiska gemenskapen.

I motion 1985/86:U524 av Hadar Cars m. fl. (fp) hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en vitbok av det slag som nämnts i motionen i syfte att underlätta Sveriges medverkan i en integrerad västeuropeisk ekonomisk marknad,
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om hur Sverige mer aktivt skall kunna delta i det miljö-social-konsumentpolitiska samarbetet inom EG och i det europeiska kultur- och forskningssamarbetet,
3. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i övrigt anförts i denna motion angående samarbetet med EG.

Utskottet

I det frihandelsavtal som Sverige slöt med EEC 1972 återfinns en bestämmelse om utveckling av samarbetet till områden som inte täcks av avtalet. På svensk sida lades stor vikt vid att avtalet på så sätt skulle bli utvecklingsbart. Detta innebär att innehållet i våra förbindelser med EG inte är givet en gång för alla: Sverige har vid sidan av frihandelsavtalet kunnat ingå i ett nära, och i flera fall formaliserat, samarbete med EG på en rad viktiga områden. Som utskottet framhöll i sitt betänkande UU 1984/85:18 om Sveriges förbindelser med EG bör denna vidareutveckling och fördjupning av våra relationer med Gemenskapen fortsätta på alla områden där ett ömsesidigt intresse föreligger. Sverige är genom sin stora utrikeshandel och sitt öppna ekonomiska system beroende av EG och dess medlemsländer, på samma sätt som EG är beroende av sin omvärld.

Där beroendet ändå finns är det enligt utskottets mening värdefullt att det

genom samarbetsavtal eller på annat sätt kan kanaliseras så att största ömsesidiga nytta skapas för båda parter.

Det nu föreliggande ramavtalet är ett resultat av de förhandlingar som efter statsministerns besök i EG-kommissionen i februari 1983 inleddes om formerna för ett närmare samarbete på forsknings- och utvecklingsområdet. Avtalet undertecknades av Sverige den 13 januari 1986. Motsvarande avtal har slutits mellan EG och Schweiz och håller på att slutförhandlas även med Finland, Norge och Österrike.

Utskottet välkomnar ramavtalet som en viktig gemensam viljeyttring som skall stimulera samarbetet mellan institutioner, företag etc. på båda sidor. För svensk del innebär avtalet ett steg i breddningen och fördjupningen av det europeiska samarbetet. EG intensifierar nu sina ansträngningar inom det tekniskt-industriella området för att söka skapa en verklig europeisk hemmamarknad och stärka de europeiska företagens konkurrenskraft. Det är viktigt för Sverige att så långt möjligt delta i detta arbete. Det föreliggande avtalet kan, såsom utsägs i propositionen, bli en inkörsport för svenskt industrideltagande i hittills stängda industriforskningsprogram.

I motion 302 framhålls att även om Sverige självfallet är intresserat av samarbete med EG på olika områden detta samarbete inte får stå i strid med den svenska neutralitetspolitiken. Det bör enligt motionärerna kraftigt understrykas att Sverige kan ha neutralitetspolitiska förbehåll mot vissa former av vetenskapligt-tekniskt samarbete med EG-länderna.

Utskottet konstaterar att det föreliggande avtalet är ett ramavtal som inte medför några utrikespolitiska bindningar. Avsikten är att det sedermera skall fyllas med innehåll genom överenskommelser på skilda sakområden. Fastställandet av dessa områden, liksom av de närmare formerna för samarbetet, kommer att ske i den gemensamma forskningskommittén Sverige-EG. Det blir där sålunda möjligt att i varje särskilt fall ta ställning till de olika samarbetsprojekten och tillse att Sverige inte blir bundet av ett samarbete som skulle kunna äventyra vår utrikespolitiska handlingsfrihet. – Detta återspeglar den grundläggande inställning Sverige intog vid förhandlingarna med Gemenskapen i början av 1970-talet. Medlemskap avskrevs då för svensk del såsom oförenligt med en alliansfri utrikespolitik. Genom avgränsade avtal har vi, som nämnts, i stället ingått i ett nära samarbete på olika områden (frihandel, forskning etc.). På detta sätt kan i det enskilda fallet varje gång samarbetets form och innehåll noga övervägas och avgöras.

I motion 302 anförs vidare att Sverige har ett starkt intresse av såväl politiska som ekonomiska skäl att utveckla samarbetet även med de socialistiska länderna i Europa. Nya samarbetsformer också på det vetenskapligt-tekniska området bör sökas med dessa stater.

Utskottet noterar att Sverige sedan lång tid tillbaka har bilaterala avtal om ekonomiskt, industriellt och tekniskt-vetenskapligt samarbete med samtliga östeuropeiska stater utom Albanien. Detta fortgår oberoende av ramavtalet med EG. Utskottet anser att ett ökat samarbete med dessa länder bör eftersträvas i de fall ömsesidigt intresse föreligger och det kan vara till nytta för båda parter.

Motion U302 får därmed anses besvarad.

I motion 303 hävdas bl. a. att samhället bör inrikta sitt stöd för industriell

utveckling på områden där Sverige har något att ge i utbyte såsom t. ex. data, elektronik, telekommunikation, miljöteknik, icke-nukleär energi eller rymdforskning. Däremot bör, enligt motionärerna, samhället inte medverka till forskningssamarbete om t. ex. kärnkraften. Här bör samarbetet begränsas till områden som är nödvändiga för att minimera miljö- och säkerhetsrisker under den övergångsperiod kärnkraften skall användas. Sverige bör, skriver motionärerna, dra sig ur det internationella energisamarbetet vad gäller fusionsforskning. Det bör noggrant prövas i vad mån kostnaderna för deltagande i program eller organ rörande atomenergiområdet kan minska med hänsyn till det ramavtal som slutits med EG.

Utskottet konstaterar att samarbetets vidare utveckling, enligt ramavtalet, kommer att avgöras av de intressen, önskemål och prioriteringar som finns hos t. ex. företag och forskningsinstitutioner. Det ligger således ingen automatik i avtalet så att Sverige därigenom skulle anslutas till olika EG-program. Som utsägs i propositionen torde man emellertid kunna förutsätta att EG:s forskningsprogram till stora delar kommer att omfatta verksamhet inom sådana områden som är prioriterade också inom svensk forsknings- och utvecklingsverksamhet. När avtalet skall fyllas med innehåll kommer Sveriges intressen och kompetens på varje enskilt sakområde givetvis att ha stor betydelse.

Med stöd av det anförda avstyrks yrkande 1 i motion 303.

Beträffande Sveriges deltagande i det europeiska fusionsforskningssamarbetet har denna fråga senast behandlats av utskottet i betänkande UU 1985/86:16. Som framgår där har det svenska deltagandet ingående prövats. På grundval av slutsatserna i den särskilda utredning som gjorts har regeringen föreslagit att Sverige borde kvarstå i det nuvarande samarbetet.

Utskottet vidhåller sin uppfattning att det är värdefullt för Sverige att ha möjlighet delta i det europeiska fusionssamarbetet. Det är också av stor betydelse för våra allmänna relationer med EG – inte minst med tanke på det nu föreliggande ramavtalet – att Sverige uppfattas som en seriös och tillförlitlig partner för långsiktigt samarbete i forskningsfrågor.

Med hänvisning till det anförda avstyrks yrkande 2 i motion 303.

Utskottet övergår därefter till att behandla motionerna U503 om Sveriges förbindelser med EG och U524 om ökat samarbete med den Europeiska gemenskapen.

Motion U503 är en hänvisningsmotion till motion N216 om riktlinjer för näringspolitiken. I den sistnämnda sägs bl. a. att, när förutsättningar föreligger, bör Sverige i samarbete med andra nordiska länder, och inom ramen för sin alliansfria politik, söka ett fullvärdigt medlemskap i EG. Intill dess bör Sverige främst koncentrera uppmärksamheten på att vidareutveckla samarbetet med EG inom ramen för nuvarande avtal.

Frågan om Sveriges förbindelser med EG har, som nämnts, utförligt behandlats av utskottet i betänkande UU 1985/86:18. Utskottet konstaterade därvid bl. a. att det under förhandlingarna med Gemenskapen om samlagsformerna i början av 1970-talet bedömdes vara omöjligt att förena medlemskap med en alliansfri svensk utrikespolitik. Utskottet är av uppfattningen att denna bedömning visat sig vara riktig och måste stå fast även i dag;

EG-länderna eftersträvar ett nära politiskt samarbete och har numera ett regelbundet utrikespolitiskt samråd.

UU 1985/86:17

Med hänsyn till det anförda avstyrks motion U503.

I motion U524 erinras bl. a. om de tekniska handelshinder som alltför ofta existerar mellan EG:s medlemsländer; det noteras att i stort sett samma hinder också föreligger mellan EFTA-länderna inbördes och mellan EFTA och EG. Inom EG planeras nu genomförandet av ett handlingsprogram, baserat på en av Kommissionen framlagd vitbok, med syfte att fram till år 1992 undanröja såväl tekniska som andra handelshinder mellan medlemsstaterna. Detta kan enligt motionärerna leda till ökad avskärmning och diskriminering för EFTA-ländernas del om inte liberaliseringsprogrammet så långt möjligt utsträcks till att omfatta hela Västeuropa. För att Sverige skall kunna komma i åtnjutande av en sålunda fördjupad integration i Västeuropa krävs, skriver motionärerna, att svensk lagstiftning i relevanta delar anpassas till EG:s normer. En vitbok inom företrädesvis samma områden och av liknande slag som EG:s begärs i yrkande 1. Denna skulle påvisa föreliggande handelshinder och avvisa nya bestämmelser som motverkar harmoniseringar med Västeuropa. I motionens yrkande 2 hemställs om förslag från regeringen hur Sverige mer aktivt skall kunna delta i det miljö-social-konsumentpolitiska samarbetet inom EG och i det europeiska kultur- och forskningssamarbetet.

I EG-kommissionens vitbok redovisas över 300 förslag till åtgärder med huvudändamål att till 1992 skapa fri rörlighet inom EG för varor, tjänster, kapital och människor. Bl. a. konstateras att den i dag ofria marknaden i EG innebär en merkostnad på grovt räknat 300 miljarder kronor om året. En stor del därav föranleds av nationella preferenser medan ungefär 80 miljarder kronor kan hänföras till gränsformaliteter.

För att underlätta tillskapandet av en fri och enhetlig inre EG-marknad har utarbetats ett dokument med fördragsändringar, vilket undertecknades av EG:s utrikesministrar i februari 1986. Ändringarna innebär bl. a. möjligheter till majoritetsbeslut beträffande t. ex. etableringsfrihet, transporter och harmonisering av lagstiftning. Medlemsländerna ges dock vissa möjligheter att införa strängare regler i fråga om miljö, arbetsmiljö, veterinärkontroll och växtskydd. Fördragsändringarna innefattar också något större befogenheter för EG-parlamentet.

I deklarationen från ministermötet mellan EG- och EFTA-länderna i Luxemburg i april 1984 förklarade sig regeringarna på olika sätt vilja stärka samarbetet mellan de två organisationerna. Sålunda pekas bl. a. på önskvärdheten av samverkan mellan EG och EFTA-länderna på en lång rad områden utanför frihandelsavtalen. Beträffande EG:s planer på att fullborda den s. k. inre marknaden uttrycks i deklarationen förhoppningen att det skall vara möjligt finna välbalanserade lösningar baserade på ömsesidighet i frihandelsavtalens anda.

Från svensk sida har kraftigt betonats det angelägna i att en avveckling av handelshinder mellan EFTA-länderna och EG sker parallellt med fullbordandet av den inre marknaden i EG. Även bilateralt har Sverige sedan frihandelsavtalet ingicks markerat starkt intresse av samarbete på en rad områden. I detta betänkande har lämnats åtskilliga exempel på avtal som

Sverige slutit med EG inom forskningsområdet. Sverige har också ingått överenskommelser med EG om samarbete beträffande bl. a. miljö, arbetsmiljö, konsumentfrågor och transportfrågor.

Utskottet anser det viktigt att Sverige också i framtiden aktivt och målmedvetet utnyttjar det utrymme som finns för ett konstruktivt och utbyggt samarbete med EG. Betydelsen härav ökar självfallet i takt med att integrationen fortsätter inom EG.

Beträffande kulturområdet konstaterar utskottet att frågan huruvida Gemenskapen skall ägna sig åt kulturella frågor är kontroversiell och att flera av Gemenskapens medlemsländer motsatt sig detta. Mot denna bakgrund kan det förefalla mindre lämpligt att Sverige söker ökade kontakter med EG på detta område. Enligt utskottets mening är i första hand Europarådet den samlingsorganisation med vilken Sverige bör befästa och vidareutveckla de europeiska kontakterna på kulturområdet. Emellertid är det naturligtvis önskvärt att Sverige liksom hittills nära följer den diskussion rörande dessa frågor som förs även inom EG.

Sammanfattningsvis finns, enligt utskottets bedömning, redan en beredskap till närmare samarbete på bl. a. de områden som nämns i motion U524. Något särskilt förslag i detta avseende anser utskottet sålunda inte att riksdagen behöver begära av regeringen, varför yrkande 2 i motion U524 avstyrks.

Vad gäller frågan om en svensk vitbok pågår enligt vad utskottet erfar för närvarande ett utredningsarbete inom regeringskansliet om konsekvenserna av EG:s planer. Detta är ett arbete på längre sikt. Utskottet utgår emellertid från att man på svensk sida fortlöpande utreder svenska positioner och förhållanden i syfte att underlätta Sveriges medverkan i det europeiska samarbetet i den omfattning som befinnes lämplig och möjlig. Utskottet utgår också från att regeringen på lämpligt sätt publicerar resultatet av detta utredningsarbete.

Yrkande 1 i motion U524 avstyrks därmed.

Utskottet anser inte att motion U524 behöver föranleda något tillkännagivande i övrigt från riksdagen. Yrkande 3 i motionen avstyrks därför.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *ramavtal om vetenskapligt och tekniskt samarbete mellan Sverige och de Europeiska gemenskaperna*

att riksdagen godkänner det i proposition 1985/86:89 angivna ramavtalet om vetenskapligt och tekniskt samarbete mellan Sverige och de Europeiska gemenskaperna.

2. beträffande *neutralitetsförbehåll i samarbetet med EG-länderna, m. m.*

att riksdagen förklarar motion 1985/86:302 besvarad med vad utskottet anfört.

3. beträffande *prioritering i fråga om svenska insatser i internationellt forskningssamarbete*

att riksdagen avslår motion 1985/86:303 yrkande 1.

4. beträffande *fusionsforskningssamarbete med EG*
att riksdagen avslår motion 1985/86:303 yrkande 2,
5. beträffande *Sveriges förbindelser med EG*
att riksdagen avslår motion 1985/86:U503,
6. beträffande *svensk vitbok om relationerna med EG*
att riksdagen avslår motion 1985/86:U524 yrkande 1,
7. beträffande *miljö-, social- och konsumentpolitiskt samarbete med EG m. m.*
att riksdagen avslår motion 1985/86:U524 yrkande 2,
8. beträffande *samarbetet i övrigt med EG*
att riksdagen avslår motion 1985/86:U524 yrkande 3.

UU 1985/86:17

res 1 (c)

res 2 (m)

res 3 (m, fp)

Stockholm den 10 april 1986

På utrikesutskottets vägnar

Stig Alemyr

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Axel Andersson (s), Maj-Lis Lööw (s), Margaretha af Ugglas (m), Karl-Erik Svartberg (s), Rune Ångström (fp), Sten Sture Paterson (m), Nils T Svensson (s), Gunnel Jonäng (c), Gerd Engman (s), Anita Bråkenhielm (m), Viola Furubjelke (s), Maria Leissner (fp), Oswald Söderqvist (vpk) och Görel Thurdin (c).

Reservationer

1. Fusionsforskningssamarbete med EG

Gunnel Jonäng och Görel Thurdin (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Beträffande Sveriges" och slutar med "motion 303" bort ha följande lydelse:

Vad gäller frågan om Sveriges deltagande i det europeiska fusionsforskningssamarbetet konstaterar utskottet att enligt riksdagens beslut kärnkraften som energikälla för svensk del successivt skall avvecklas med slut senast år 2010. Att Sverige under dessa omständigheter deltar i fusionsforskning kan minska trovärdigheten i det på folkomröstningen 1980 grundade beslutet om avveckling. Det kan då fördröja den satsning på sparande och på tillgängliga alternativa energikällor som avvecklingsbeslutet förutsätter. Det är heller inte bra för Sveriges allmänna trovärdighet att delta i samarbete kring projekt som är främmande för en stor del av det svenska folket.

Med stöd av det anförda tillstyrker utskottet motion 303 yrkande 2.

dels att utskottets hemställan i moment 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *fusionsforskningssamarbete med EG*
att riksdagen med bifall till motion 1985/86:303 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Margaretha af Ugglas, Sten Sture Paterson och Anita Bråkenhielm (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Frågan om" och på s. 5 slutar med "motion U503." bort ha följande lydelse:

Frågan om formerna för Sveriges samarbete med Europeiska gemenskapen har varit föremål för ingående överväganden. I samband med förhandlingarna om ingående av nu gällande avtal, gjordes bedömningen att några ansträngningar att i förhandling pröva medlemskapsfrågan då inte skulle göras. Detta ställningstagande grundades på en bedömning av svårigheterna att förena vissa drag i den utveckling av EG som då kunde skönjas med den svenska neutralitetspolitiken. I ett längre perspektiv är det svårt att mera exakt bedöma hur EG-samarbetet kommer att utvecklas, och vilka möjligheter som därmed skulle kunna finnas att förena ett medlemskap i EG med den svenska neutralitetspolitiken. Även om denna fråga saknar aktualitet i dag och under den framtid som är möjlig att konkret överblicka, finns det ingen anledning att kategoriskt låsa förhållanden också i en mer avlägsen framtid.

dels att utskottets hemställan i moment 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *Sveriges förbindelser med EG*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:U503 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Svensk vitbok om EG

Margaretha af Ugglas (m), Rune Ångström (fp), Anita Bråkenhielm (m) och Maria Leissner (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Vad gäller" och slutar med "avstyrks därmed" bort ha följande lydelse:

En viktig förutsättning för fortsatt aktiv svensk medverkan i det europeiska samarbetet är att den del av vårt lands lagstiftning som påverkar ekonomiskt och industriellt handlande anpassas till EG:s gällande normer.

Det nya handlingsprogram, baserat på kommissionens vitbok, som nu planeras inom EG ger enligt utskottets mening anledning att noga utreda och överväga konsekvenserna för svensk del av dessa planer.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att en samlad dokumentation i form av en svensk vitbok inom företrädesvis samma områden och av liknande slag som EG:s därvid skulle vara till stor nytta. Denna skulle påvisa de handelshinder som föreligger och avvisa nya bestämmelser som motverkar harmoniseringar med Västeuropa. Nya regler skulle därmed fastställas först sedan deras effekter för Sveriges medverkan i det europeiska samarbetet noga beaktats.

dels att utskottets hemställan i moment 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *svensk vitbok om relationerna med EG*

att riksdagen med anledning av motion 1985/86:U524 yrkande 1 hos regeringen begär framläggandet av en vitbok av det slag som nämns i motionen i syfte att underlätta Sveriges medverkan i en integrerad västeuropeisk ekonomisk marknad.